

Umsögn um drög að breytingu á umfl.

Ákvæði um aldurstakmörk á smáfarartækjum

Drög að frumvarpi um breytingar á umferðarlögum, mál nr. 172/2022 í samráðsgátt

Með þessari umsögn leyfi ég mér að gera athugasemd við eina af tillögnum sem er að finna í framangreindum [drögum innviðaráðuneytisins frá 22. sept. 2022](#). Tillagan er um svohjóðandi viðbót við 44. gr. umferðarlaga:

Barn yngri en 13 ára má ekki aka smáfarartæki.

Í athugasemdum við greinina og í almennum athugasemdum í greinargerð er vísað í niðurstöður starfshóps um smáfarartæki sem skilaði skýrslu í júní 2022. Í greinargerðinni segir einnig:

„Í hópi óvarinna vegfarenda sem slösuðust alvarlega í umferðinni á síðastliðnu ári voru ungmenni áberandi og komu mörg ung börn, allt niður í átta ára gömul á neyðarmóttöku Landsspítalans vegna slysa á rafhlaupahjólum. Framleiðendur mæla almennt fyrir um 14 til 16 ára aldurstakmark til notkunar rafhlaupahjóla sinna en ung börn má sjá á rafhlaupahjólum ætluðum eldri notendum. [...]“

Athugasemdir

Skýrsla starfshóps

Þegar þessi umsögn er skrifuð eru drög að skýrslu starfshóps um smáfarartæki enn „í vinnslu“ samkvæmt samráðsgáttinni, þ.e. ekki virðist búið að vinna úr athugasemdum sem bárust. Lokaskýrsla starfshópsins liggur engu að síður fyrir á vef Stjórnarráðsins.

Mat á áhrifum

Í skýrslu starfshópsins er látið að því liggja að notkun smáfarartækja hafi jákvæð áhrif með því að draga úr umferð bifreiða og minnka þannig losun CO₂ og draga úr umferðartöfum. Þetta er rétt.

Hvað grundvöll tillögunnar varðar sakna ég umfjöllunar um í hvaða tilgangi börn nota smáfarartæki, t.d. að hvaða marki farartækin koma í stað skutls forráðamanna í skóla, í tómstundir og til vana, með tilheyrandi umhverfisáhrifum og áhrifum á lífsgæði og fjárhag forráðamanna. Ég má einnig til með að benda á að sá hópur ungmenna sem helst yrði fyrir áhrifum af fyrirhugaðri lagabreytingu virðist ekki hafa verið með í ráðum. Ég nefni ungmennaráð Reykjavíkur sem dæmi um mögulegan samráðsaðila.¹

Erfitt getur verið að leggja mat á áhrif á lífsgæði ungmennanna sem óhjákvæmilega myndu fylgja tillögunni ef hún yrði að lögum. Ég tel rétt að í áhrifamati verði gerð betri tilraun til að leggja mat á áhrif af því að taka fyrir þennan tiltekna ferðamáta hjá börnum á aldrinum 10-12 ára.

Forsendur tillögu

Samkvæmt greinargerð og skýrslu starfshóps var ekki lagt mat á að hvaða marki skráð slys á börnum megi rekja til færni þeirra (eða skorts á færni) til að stýra faratækjunum. Í skýrslu er þess í stað dregin ályktun um knýjandi þörf, einungis á grundvelli slysatíðni:

„Of mörg börn slasast á rafhlaupahjólum á Íslandi. Um 45% þeirra sem slösuðust á rafhlaupahjól árið 2020 og leituðu til neyðarmóttöku voru undir 18 ára aldri. Sérstaka athygli vekur að þriðjungur af þeim voru undir 10 ára aldri en rafhlaupahjól eru að jafnaði hönnuð fyrir notendur sem eru 14 ára og eldri. Mjög ung börn ráða ekki yfir færni til

¹ Umboðsmaður afþakkaði boð starfshópsins um þátttöku en „lýsti yfir jákvæðni í garð þess að kanna aldursmörk“. Tilhlýðileg könnun á aldursmörkum fór þó ekki fram, sbr. umfjöllun í þessari umsögn um forsendur tillögunnar.

aksturs vélknúinna ökutækja og fá yfirleitt ekki umferðarfræðslu í skólum. Það er því knýjandi að stjórnvöld setji aldursmörk fyrir notkun rafhlaupahjóla.“ (Áherslubreyting umsagnarhöfundar.)

Í skýrsluna vantar mat á því að hvaða marki slysin eru utanaðkomandi aðstæðum að kenna, s.s.:

- of háum hámarkshraða fyrir bifreiðar innanbæjar,
- vöntun á hraðatakmarkandi aðgerðum (götur t.a.m. of breiðar m.v. hámarkshraða),
- ófullnægjandi innviðum (t.d. gangstéttarköntum sem gleymst hefur að taka niður), og
- skorti á árvekni og öðrum annmörkum stjórnmenda bifreiða.

Skortur er á fræðslu fyrir stjórnendur bifreiða og e.t.v. einnig fyrir unga notendur smáfyrirtækja, sbr. einnig umsögn Hopp, dags. 22. apríl 2022, um áform um fyrirhugaða lagasetningu. Ráðið við þeim skorti er að sjálfsögðu ekki að banna ungu fólki alfarið að nota vélknúin ökutæki.

Ekki kemur fram í skýrslunni hvaðan sú fullyrðing kemur að mörg ung börn búi ekki yfir nægri færni til að nota rafhlaupahjól og skýrslan gagnast þannig ekki við að ákvarða aldursmörk. Mögulega er reyndar unnt að yfirfæra fullyrðinguna á alla aldurhópa og setja fram að margt fólk búi ekki yfir færni til aksturs vélknúinna ökutækja.

Það virðist því geðþóttaákvörðun hvort aldursmörk miðist við 8 ára, 15 ára eða 25 ára. Frumvarpshöfundar og umsagnaraðilar eru ekki í góðri stöðu að þurfa að taka afstöðu til tillögu sem virðist einkum byggð á getgátum. Ég get á móti bent á að í heimabæ mínum, Kópavogsbæ, eru börn á aldrinum 10-15 ára til fyrirmyndar við akstur á rafhlaupahjólum. Þessi ferðamáti er mikið nýttur við ferðalög á íþróttæfingar og í félagsstarf, s.s. í Kórinn, Fífuna/Smárann og í Fagralund. Það er miklu frekar ungmenni á aldrinum 16-22 ára sem kunna sig ekki nógu vel (ekki síst þau sem eru skammt á veg komin í framheilaþroska og geta illa stjórnað frumhvötum).

Kostir í stöðunni

Fyrirhuguð breyting gengur að mínu mati lengra en nauðsynlegt má telja miðað við fyrirbyggjandi upplýsingar. Besti kosturinn í stöðunni er að mínu mati að bíða með fyrirhugað bann þar til málið hefur verið skoðað nánar, sbr. framangreindar ábendingar.

Næst besti kosturinn er að taka smærra skref, sem gætu t.a.m. falist í eftirfarandi aðgerðum:

- Bannið taki til barna yngri en 10 ára.
- Börnum 10-13 ára verði heimilað að fara að hámarki á 18 km/klst á rafknúnum smáfarartækjum. Eftirfylgni yrði að hluta hjá foreldrum og börnum líkt og gildir um ýmsar aðrar takmarkanir sem settar eru á athafnafrelsi barna. Forráðamenn eru best til þess fallnir að meta færni barns til að notast við hjól eða hlaupahjól. Jafnframt yrði lögregla að viðhafa eftirlit með þessum takmörkunum og eftir atvikum er unnt að forrita lægri hraða fyrir yngri notendur í leiguskútur.

Til þrautavara legg ég til að bannið gildi ekki í Kópavogsbæ. Nei, nú grínast ég.

Niðurlag

Vönduð og góð vinna liggur að baki frumvarpsdrögunum og skýrsla starfshóps sem drögin byggja á er um margt ágæt. Ég óska ráðuneytinu alls hins besta í áframhaldandi frumvarpasmiði.

Með vinsemd,
Haraldur